

Hand-Out #4.2 Geen overspel in het hart

Tekstgedeelte

27 U hebt gehoord dat tegen het voorgeslacht gezegd is: U zult geen overspel plegen.

28 Maar Ik zeg u dat al wie naar een vrouw kijkt om haar te begeren, in zijn hart al overspel met haar gepleegd heeft.

29 Als dan uw rechteroog u doet struikelen, ruk het uit en werp het van u weg, want het is beter voor u dat een van uw lichaamsdelen te gronde gaat en niet heel uw lichaam in de hel geworpen wordt.

30 En als uw rechterhand u doet struikelen, hak hem af en werp hem van u weg, want het is beter voor u dat een van uw lichaamsdelen te gronde gaat en niet heel uw lichaam in de hel geworpen wordt.

Inleiding

In deze verzen geeft Jezus een tweede illustratie bij zijn basisles (zie hand-out 4.0) over overvloedige gerechtigheid. In deze illustratie gaat het over de beweegredenen van het hart die tot overspel kunnen leiden. Feitelijk geeft Jezus hier alleen de diagnose van het hart en niet de genezing ervan. Die genezing is te vinden in de overvloedige gerechtigheid uit Mt. 5:20, die de sleutel is tot het juiste verstaan van alle zes de illustraties. Zie voor die verbinding 'de mogelijke betekenis voor vandaag'.

De inhoud van de levensles

Deze levensles bestaat uit twee delen: Jezus' Koninkrijksuitleg van het 7^e gebod (27-28) en vervolgens twee wat meer algemene uitspraken over het voorkómen van struikelen (29-30). Die laatste twee passen er eigenlijk niet helemaal bij en veel uitleggers denken dan ook met Mattheüs ze 'over' had en in zijn redactie van de bergrede hier heeft neergezet. De focus van deze les ligt in elk geval op de eerste twee verzen.

De uitleg

A. Overspel in het hart (27-28)

Jezus zet hier opnieuw zijn gezaghebbende uitleg ('Ik zeg u') tegenover het oude gebod in de tien geboden. Daarmee overrulet hij ook de uitleg van de schriftgeleerden en Farizeeën. Hoe dan ook zoekt Jezus weer het niveau van het hart en niet het uiterlijke gedrag.

**U hebt gezegd dat tegen het voorgeslacht gezegd is: U zult geen overspel plegen (vers 27)*

Jezus citeert hier dus het zevende gebod, te vinden in Exodus 20:14 en Deuteronomium 5:18. Meer uitgewerkt vinden we het: 1) met betrekking tot seksuele gemeenschap van een man met de vrouw van een ander (Lev. 18:2; 20:10; Dt. 22:22); 2) de verloofde van een ander (Dt. 22:23-27). Overspel werd als een zware zonde gezien, als een breuk binnen het verbond van God. De straf die erop stond was de doodstraf, wat de ernst en zwaarte van overspel aangeeft. Het gaat dus maar niet om eer of het kwaad doen van de naaste (zoals in omliggende landen), maar om verbondsbreuk met de God van Israël. De integriteit van het verbond van God met zijn volk staat op het spel.

**Maar Ik zeg u (vers 28a)*

Jezus gaat hier niet de ernst van overspel verlichten of relativeren, integendeel. Net als in het vorige voorbeeld gaat Hij op zoek naar de onderliggende beweegredenen tot op het niveau van het hart. Als het alleen om de daad zou gaan bleven we weer bij de gerechtigheid van de schriftgeleerden en de Farizeeën steken en dus aan de buitenkant. Maar Jezus zoekt genezing en verandering van het hart. NB: dat hart was in de 10 geboden zeker niet buiten beeld, want het 10^e gebod

richt zich op het 'begeren van de vrouw van de naaste'. Je zou kunnen zeggen dat Jezus het 7^e gebod in deze lijn vervult (5:20).

**Al wie naar een vrouw kijkt om haar te begeren (vers 28b)*

Jezus heeft het hier over de begerige blik. We moeten hier echter wel goed zien wat Hij bedoelt. Vaak wordt bij deze woorden gedacht aan de toevallige blik op de aantrekkelijke vormen van een ander (ik maak het maar even een m/v uitspraak). Zou Jezus bedoelen dat je die zelfs niet mag registreren, zodat je voortdurend je ogen moet neerslaan of vrouwen moet vragen hun vormen totaal te bedekken? Nee, zeker niet. Jezus heeft het hier echt over kijken *met het doel om te begeren* en dus om er werk van te maken, in welke vorm ook. Er ontstaat een beeld in je hoofd hoe het zou zijn om die ander inderdaad te benaderen, gebruiken of zelfs te bezitten, als je daar de gelegenheid voor zou hebben. Deze begeerte leidt, als de gelegenheid zich voordoet, tot een on gepaste handeling: zelfbevrediging of seks hebben met de ander.

De rol van het oog in het ontwikkelen van lust komt ook voor in 2 Petrus 2:14, waar het gaat over 'ogen vol overspel'. De reis van de ogen naar het hart wordt beschreven in Job 31: 7-10: 'als mijn hart mijn ogen gevolgd heeft'. En: 'Als mijn hart verleid is geweest om naar een andere vrouw te gaan.'

**In zijn hart al overspel met haar gepleegd heeft (vers 28c)*

Jezus zegt dus niet: wie in gedachten al overspel heeft gepleegd. Daarmee zou hij ook de korte gedachte die kan opkomen bij een toevallige blik al veroordelen. Nee, het gaat hier over overspel in het hart, dus op het niveau van onze wil. Dat we tot een beslissing komen, dat als de gelegenheid zich voor doet we er werk van zullen maken. Het gaat om de richting van het hart dus, om onze intentie, onze gezindheid. Het gaat om kijken met de wil om

B. Remedies tegen struikelen? (29-30)

Nee, dat vraagteken is geen vergissing. Want hoe kan Jezus hier zeggen dat het amputeren van lichaamsdelen een oplossing zou kunnen zijn voor een hartprobleem? Uitleggers denken er verschillende over.

** Als dan uw rechteroog u doet struikelen, ruk het uit en werp het van u weg, want het is beter voor u dat een van uw lichaamsdelen te gronde gaat en niet heel uw lichaam in de hel geworpen wordt. (29) Idem: vers 30!*

De tekst lijkt een remedie te geven voor de hart-problemen die hiervoor besproken zijn, maar dat is niet logisch. Jezus verzet zich in de Bergrede juist tegen 'maatregelen aan de buitenkant' om innerlijke problemen op te lossen. Dat was de manier van de schriftgeleerden en Farizeeën en daar rekent Jezus juist ook in deze zes illustraties radicaal mee af. De tekst lijkt ook niet helemaal aan te sluiten bij het voorgaande, waardoor veel uitleggers denken dat het oorspronkelijk een losse uitspraak was die Mattheüs hier een plaats gaf. In dat geval zouden we ze voor het thema van deze levensles dus ook van secundair belang kunnen achten. Er zijn echter ook nog andere exegeses:

-Jezus gebruikt hier een hyperbool, een overdreven manier van zeggen, om een punt duidelijk te maken. Het gaat het er Hem dus niet om dat letterlijk een oog wordt uitgerukt, maar dat leven in het Koninkrijk soms (pijnlijke) offers kan vragen van discipelen. Je kunt dan liever iets kleins opgeven dan het grote verliezen. Maar of dat ons hier verder helpt?

-Dallas Willard legt de tekst uit binnen de logica van Jezus' denken en focust erop dat het uitrukken van een oog simpelweg niet helpt om het hart te helen. Zijn interpretatie: 'Dat is de logica waarmee Jezus de gerechtigheid van de schriftgeleerden en de farizeeën in het absurde trekt. 'Jezus leert in de Bergrede juist het tegenovergestelde. De verminkte stumper kan nog steeds een

boos hart hebben. De dieperliggende vraag is altijd wie je bent, niet wat je hebt gedaan of wat je kunt doen.'

De (mogelijke) betekenis voor vandaag

Hartbewaking

Jezus leert ons om, als het om seksuele lust gaat, heel serieus aan hartbewaking te doen. Johnny Cash zong ooit, in relatie tot de verleidingen die hij als artiest onderweg tegenkwam: 'I keep a close watch on this heart of mine'. De seksuele begeerte behoort tot de sterkste in ons leven, dus juist een leerling in het Koninkrijk moet zijn of haar hart goed leren kennen in dat licht. Hij of zij zal beseffen dat Jezus de zwaarte van overspel in het hart hoog opneemt, juist omdat het gaat om de schending van de essentie van de relaties tussen ons en God en tussen ons en ons onze partner. Waak dus voor overspel in het hart! Sla die term op in je geheugen en leer steeds dieper verstaan wat er de diepte en reikwijdte van is.

Overvloedige gerechtigheid als remedie

Als gezegd: we vinden in deze levensles de remedie niet (het blijft hoofdzakelijk bij de diagnose van het hart), maar die remedie vinden we wel in de basisles uit 5:17-20. Jezus leert ons daar dat Hij ook dit gebod komt *vervullen*: Hijzelf zal het (als de ware Mens) naar zijn diepste bedoeling leven, maar Hij zal ons ook die diepste bedoeling openbaren. En juist zo kan Hij ons ook de geestelijke betekenis van de wet leren en geven.

Jezus leert ons ook te leven vanuit de *overvloedige gerechtigheid van het Koninkrijk*. Wanneer zich een verleiding voordoet hoeven we niet vanuit schaarste te reageren (alsof we iets zouden missen), maar juist vanuit de overvloed van Gods rijk. Dat rijk waar liefde is, overvloedige liefde. Het rijk waar de Geest ons hart kan vervullen en onze wonden kan helen. Dat rijk waarin we worden verbonden met God en met degene die we trouw beloofden. Dat rijk waarin we leren dat het geluk nooit aan de oppervlakte ligt, maar in de diepten van liefde, trouw en vertrouwen.

Heling van boosheid en minachting in seks

In de vorige illustratie maakte Jezus ons bewust van de verwoestende effecten van boosheid en minachting. Willard wijst erop dat seksueel genot binnen de door God bedoelde verbondsrelatie volkomen vernietigd wordt door boosheid en minachting. Als boosheid en minachting de relatie binnensluipt wordt seksueel genot onmogelijk, mét weer als gevolg dat ontevreden partners de fantasiewereld ingaan. Ze gaan fantaseren waar de ander aan zou moeten voldoen, wat weer leidt tot nog meer frustratie. En waar dat dan uitkomt ...

Helemaal dramatisch wordt het natuurlijk als de minachting voor de ander zich vertaalt in grensoverschrijdend gedrag. Want dat is wat er dan gebeurt: de ander wordt beschouwd en behandeld als object van de eigen fantasie en op die manier in wezen geminacht als mens. De seksuele lust kan zich heel makkelijk verbinden met woede of minachting. Een leerling in het Koninkrijk zal hiervoor heling en herstel zoeken in de overvloedige gerechtigheid van het Koninkrijk.

Porno en virtuele verleiding

Het bevredigen van de seksuele lust aan de hand van porno-beelden is een verleidelijke manier om 'echt' overspel te vermijden. Deze praktijk komt in allerlei gradaties voor: van het genieten van erotische beelden in tv-series tot aan pornoverslaving toe. De illusie die ermee gepaard gaat is dat het een virtuele werkelijkheid is en dat je er dus niemand kwaad mee doet. Maar als we Jezus serieus nemen als Hij spreekt over 'overspel in het hart' doorzien we de illusie. Inderdaad is het zo dat het daadwerkelijk overgaan tot een seksuele daad met een ander dan je partner erger

is dan een virtuele daad, maar op hartsniveau is de verbondsbreuk er niet minder om. Porno past gewoon niet bij een leven in Gods Koninkrijk.

Verdiepende vragen

1. Kun je geloven en beseffen dat God overspel als schending van de verbondsrelatie zwaar opneemt?
2. Heb je begrepen wat Jezus bedoelt met 'kijken om te begeren'? Kun je er wat van delen hoe dat in de praktijk werkt? (Dit is uiteraard een precair onderwerp, maar hoe belangrijk is het om hier open in te kunnen zijn in de kerk).
3. Wat zijn in jouw leven vormen van gerechtigheid van schriftgeleerden en Farizeeën om verleiding te weerstaan? Helpen de woorden over dat oog en die hand je daarin verder of zijn ze juist een uitdrukking van die gerechtigheid?
4. Ben je als leerling in Gods Koninkrijk inmiddels aan het leren hoe Gods overvloedige gerechtigheid je kan bewaren voor overspel in het hart en je laat groeien in overgave in liefde en trouw aan God en de naaste?
5. Waar zie je boosheid en minachting aan het werk in seksuele relaties? Wat zijn de gevolgen?

Oefening: Een verbond met je ogen sluiten

In Job 31:5-9 vinden we een analyse van de weg waarlangs seksuele betrokkenheid tot stand komt. Op die weg is er een rol weggelegd voor voeten, ogen, handen, hart en de rest van ons lichaam. In 31:1 zegt Job: 'Ik heb een verbond gesloten met mijn ogen; hoe kan ik dan begerig naar een jonge vrouw kijken.' Hij had als het ware met ze afgesproken dat ze nooit met begeerte naar iemand zouden kijken.

-Observeer en bestudeer hoe in de wereld om je heen hoe dat werkt bij mensen.

-Oefen je in de vaste gewoonte om je met je lichaamsdelen en waarnemingen, gedachten en verlangens niet over te geven aan seksueel getinte spelletjes, geflirt en prikkelend gedrag maar steeds met je hart terug te keren naar de overvloedige gerechtigheid van het Koninkrijk.

-Sluit een verbond met je ogen voor het aangezicht van God en laat je hart daarin volgen.

Memoriseer

De HEERE is mijn Herder,
mij ontbreekt niets.
Hij doet mij neerliggen in grazige weiden,
Hij leidt mij zachtjes naar stille wateren.
Hij verkwikt mijn ziel,
Hij leidt mij in het spoor van de gerechtigheid,
omwille van Zijn Naam.
Al ging ik ook door een dal vol schaduw van de dood,
ik zou geen kwaad vrezen, want U bent met mij;
Uw stok en Uw staf,

die vertroosten mij.
5 U maakt voor mij de tafel gereed
voor *de ogen van* mijn tegenstanders;
U zalft mijn hoofd met olie,
mijn beker vloeit over.
6 Ja, goedheid en goedertierenheid zullen mij volgen
al de dagen van mijn leven.
Ik zal in het huis van de HEERE blijven
tot in lengte van dagen.